

Методичні поради з організації та проведення культурно-мистецьких заходів до державних і професійних свят, знаменних і пам'ятних дат та подій

(методичні рекомендації)

«Методичні рекомендації» – один з жанрів інформаційної продукції, але мій допис має назву «Методичні поради» бо, не претендуючи на якісь вказівки, має мету поділитися досвідом, думками та надати деякі поради колегам.

Кожний працівник культури – особистість і має своє особове відношення до подій, яким присвячує творчій захід та методи і засоби їх втілення.

Перш ніж приступати до якоїсь творчої дії, необхідно позначити для себе декілька речей:

1. На який загальний розраховано захід,
2. Задум та ідею вашого витвору,
3. У якому жанрі, чи у який спосіб буде здійснено задум.

Як приклад, свято «День Соборності України» має свою історію, але на сьогоднішній день у боротьбі за свою соборність в російсько-українській війні цей День набув особливого значення. Соборність – це єднання українців у всьому, це коли переселенців зі Сходу приймають як рідних на Заході і залишаються спорідненими назавжди, коли українці зі всіх куточків нашої країни надсилають на фронт військове спорядження, смаколики і дитячі малюнки, це єднання заради Перемоги.

При розробці сценарію свята у автора є можливості відштовхнутися від загально значимого змісту свята до найпотаємнішого, близького саме кожному учаснику та глядачеві саме вашого міста, села чи закладу.

Від задуму та ідеї залежить і жанр свята. Різноманітність за жанром може бути дуже значною: театралізоване свято, тематичний концерт, спогади ветеранів та інших героїв свята, зустріч друзів-побратимів, дарунки майстрів мистецтв, колективний лист-звернення героїв свята до молоді, перекличка поколінь. Список можна продовжити за участі творчої фантазії сценаристів та режисерів-постановників заходу, правда найчастіше ці професії об'єднуються в одній особі.

Бажано мати документальну основу сценарію, близьку кожній причетній до свята людині – від сивого ветерана до юнака, але ж загальнолюдські цінності об'єднують. Добре мати можливість використовувати технічні засоби для проєкції

на екран документальних матеріалів, а саме фотографій учасників свята, листів, кінострічок, якщо не має сучасного відеопроєктора, можна використати епідіаскоп для показу слайдів та фото.

Дуже важливо перед тим, як почати розробку свята, розуміти та відчувати з чим ви маєте звернутися до глядача, що саме бажаєте йому розповісти, які почуття та емоції викликати.

Драматургія сценарію завжди потребує привертання уваги з самого початку, може бути ліричною чи навпаки жорсткою і епатажною, у розвитку сценічних подій необхідно постійно піклуватися про емоційну дію епізодів, сплески емоцій, інтерес до того, що відбувається. Цьому сприяють кульмінаційні моменти, якими належить перейти до фіналу, що запам'ятовується та вражає.

Важливо бути впевненим в собі та щирим і чесним по відношенню до тих, для кого ви працюєте. Бути виразником свого ставлення до подій, своєї громадянської позиції. Горіти самому та запалювати учасників спільного творіння, а потім і глядача. Тоді гарантовано успіх і найкращий результат – вдячність і шана глядачів і учасників свята.

Наш сьогоднішній час – час підйому патріотизму, коли ми стали розуміти значущість кожного з нас у сім'ї, селі, місті, відчувати себе частиною українського народу та України. Час випробувань, воєн, боротьби за свободу завжди породжує особливий підйом у творчості. Народжуються нові вірші, пісні, твори. Нове звучання.

У роботі сценариста, режисера, організатора культурно-мистецьких заходів завжди потрібно бути у пошуках нових форм, творів, виконавців. Все це для того, щоб передати глядачеві емоції та почуття, які тебе хвилюють. Для цього потрібно зробити своїми соратниками всіх учасників заходу.

Кожний творчий процес, мистецький і культурно-мистецький захід починається із задуму, який втілюється в сценарій.

Отже попередньо слід визначитись із завданням – який саме захід повинен відбутися, чи то ви отримуєте таке завдання або замовлення, чи самі визначаєтесь із необхідністю провести такий захід до конкретної дати чи події.

Важливо заздалегідь мати завдання на підготовку заходу, хоча б за місяць, а якщо дійство планується бути об'ємним та складним, то й за два місяці чи ще більше.

Далі розглянемо етапи, необхідні для підготовки заходу та написання сценарію.

1. Отримання замовлення від адміністрації на проведення заходу чи самостійно визначитися з конкретним завданням.
2. Визначення події, в ім'я чого ставиться захід (теми та ідеї).
3. Визначення місця, де відбудуватиметься захід (сцена клубу, приміщення школи, стадіон), та дати і часу проведення.
4. Орієнтування сценарію на конкретну аудиторію (мешканці населеного пункту, громади, представники професії, вік, загальна аудиторія).
5. Визначення необхідних технічних засобів (комплект звуку, відеопроєктор, освітлення і таке інше).
6. Визначитись з оформленням сценічного майданчика декораціями, атрибутикою, з костюмами, які є та які потрібно виготовити.
7. Підбір творчих сил, колективів та виконавців, акторів і ведучих для втілення сценарію.
8. Складання кошторису проведення заходу.
9. Придбання призів, грамот, якщо потрібно.
10. Узгодження з адміністрацією організаційних питань та їх вирішення.
11. Безпосереднє написання сценарію.

Написання сценарію.

Написання сценарію після врахування всіх обчислених факторів починається з народження задуму. А задум сценарію починається з вибору та визначення теми. Тема – це коло життєвих явищ, які зачіпає автор.

Щоб визначити тему, потрібно поставити собі такі питання: Про що цей захід? Про що цей сценарій?

Отже, визначивши тему майбутнього заходу, ми визначаємо його зміст. Але не можна організувати зміст, не вибравши відповідної форми. Форма – концерт, вечір-зустріч, театралізована вистава, диспут, тощо.

Після визначення теми необхідно обов'язково визначити ідею майбутнього заходу. Ідея – це головна думка, головний висновок зі всього змісту. Якщо тема сценарію розуміється як проблема, то ідея – це шляхи вирішення цієї проблеми. Ідея завжди головна думка автора.

Щоб визначити ідею, слід поставити наступні питання: Що я хочу сказати в цьому заході? До чого я закликаю?

Крім визначення теми та задуму, одним із важливих етапів написання сценарію є підбір матеріалу. Матеріал буває художній та документальний. До документального відносяться хронікальні кіно- та відеокадри в YouTube, фото та інші документальні матеріали з соціальних мереж, різні факти реального життя.

Це можуть бути журнальні та газетні статті, нариси, щоденники, листи. Художній матеріал – це готові художні матеріали професійного чи художнього характеру, до них належать вірші, музика, хорові та вокальні твори, репродукція з картин, фрагменти з художніх фільмів, п'єс тощо. Сюди можна віднести готові сценарії, написані на замовлення. Художні матеріали можна знайти у бібліотеках. Іноді випускаються спеціальні тематичні збірки, де з певної теми друкуються пісні, вірші, уривки з п'єс, постановка танців, ноти, тобто все те, що можна використовувати у майбутньому заході.

Композиційні елементи сценарію.

Композиція – це побудова твору, співвідношення його окремих елементів, які утворюють єдине ціле.

Композиція складається з наступних елементів:

1. **Експозиція** – це вступна частина сценарію, яка дає відомості про майбутнє дійство, його героїв. Експозиція повідомляє привід для проведення заходу, іноді й склад учасників, може відбуватися в фойє перед глядацькою залою, або на вулиці перед входом в приміщення будинку культури.
2. **Пролог** – це увертюра всього заходу, його візитна картка. Пролог вирішується так, щоб всі присутні зрозуміли характер, але не зміст заходу, що починається, налаштувалися на певну хвилю.
3. **Зав'язка** – це початок боротьби, подія, з якої починається дія в сценарії, що тягне за собою всі суттєві наступні події. Зав'язка – це початок конфлікту.
4. **Конфлікт** (у перекладі з латинської означає зіткнення, боротьба, у якому будується розвиток сюжету). Це завжди протиріччя двох сил, що борються.
5. **Розвиток дії** – це найголовніша частина вашого заходу. Вона найбільша за тимчасовим розмежуванням, займає 60% від загальної кількості. Розвиток дії має відбуватися за наростаючою. (Наприклад, один епізод-номер має бути цікавішим за інший). Ця лінія, що наростає, в концертних програмах повинна вибудовуватися за принципом контрастності. Контрастне забарвлення – швидке та повільне, веселе та сумне, біле та чорне.
6. **Кульмінація** – це найвища емоційна точка, момент боротьби або вирішального зіткнення сил, що борються, перелом розвитку дії. Тобто тут

загострюється ідея всього заходу, це може бути найсильніший за емоційним впливом художній фрагмент або документальний матеріал, нарешті – яскрава церемоніальна дія.

7. **Розв'язка** – дуже часто зливається з кульмінацією і тяжіє до фіналу. Це результат боротьби, вирішення протиріч, тут виявляється задум автора та відкривається ідея. Розв'язка допомагає зрозуміти ідейний зміст заходу та остаточно визначити ставлення глядача до нього.
8. **Фінал** – це смислова точка заходу, заключний акорд, і тому фінал повинен перетворитися на загальну колективну дію, остаточно зруйнувати поділ аудиторії на глядачів та учасників. Фіналом може стати хорове виконання пісні, ансамблевий танцювальний номер із додаванням читецьких рядків та скандування заключного тексту, та таке інше на творчу фантазію режисера заходу.

Приклад схематичної побудови сценарію заходу.

1. ПРОЛОГ. Тематична літературно-музична композиція з використанням відеопроекції. Це також може бути виступ оркестру, хору, або демонстрування фрагментів фільму відповідно до теми свята.
2. ГІМН УКРАЇНИ. Виконує хор, або соліст-вокаліст, або фонограма, за участі відеопроекції – Прапор України, Герб України, тощо.
3. УРОЧИСТА ЧАСТИНА. Виступи керівників громади, району, області, почесних гостей, тощо. Вручення нагород різного рівня. Вшанування героїв свята.
4. ТЕАТРАЛІЗОВАНИЙ НОМЕР, або КОНЦЕРТНИЙ НОМЕР – тематичний, продовжуючий тему ПРОЛОГУ.
5. КОНЦЕРТНИЙ НОМЕР – тематичний, підсилюючий тему ПРОЛОГУ.
6. НЕСПОДІВАНИЙ НОМЕР – гість заходу із своїм музичним привітанням, або несподівана почесна нагорода, тощо за фантазією режисера.
7. НОМЕР-ДАРУНОК почесному гостю, героям свята.
8. ДЕКІЛЬКА НОМЕРІВ різного контрастного жанру із підвищенням емоційного впливу на глядача.
9. НОМЕР-ДАРУНОК-ПРИВІТАННЯ – запрошений виконавець, чи спеціальна пісня до заходу, тощо.

10. ФІНАЛ – усі учасники-виконавці на сцені зі спеціальною піснею у супроводі танцювального ансамблю із застосуванням патріотичної символіки, або масовий номер вокальний чи хореографічний, підсилений текстом Ведучих.

Для успішного проведення заходу потрібна ретельна підготовчо-організаційна робота:

1. Підготовка оформлення,
2. Підготовка, перевірка і встановлення обладнання і технічних засобів,
3. Репетиції з ведучими заходу,
4. Репетиції, коригування сценарію, генеральна репетиція.

Ведучі програми – важлива складова успіху заходу.

Складники професійності і майстерності ведучих.

1. Бути в постійному контакті і взаєморозумінні з режисером, його «очима і вухами» на сцені.
2. Вміння контактувати з творчими учасниками-виконавцями заходу.
3. Здатність спілкуватися з аудиторією (за сценарієм або за необхідністю).
4. Мати достатню загальну ерудицію та обізнаність на тему конкретного заходу.
5. Володіти культурою сцени та мови.
6. Бути здатним творчо вирішувати нестандартні ситуації.

Написання сценарію, його текст, оформлення потрібні бути такими, щоб з його докладного опису було зрозуміло будь якій людині, що і як повинно відбуватися в кожний проміжок часу і в кожному епізоді і номері на сцені, за лаштунками, в секторах технічного супроводження заходу – звукорежисера, світлооператора, відеопроєкції тощо.

Для успішного втілення сценарію в сценічний захід, щоб він був по справжньому мистецьким явищем у вашій діяльності потрібно бути у постійному творчому пошуку і тоді буде творче задоволення від виконаної роботи та вдячність глядачів, для яких все це робиться.

І ще така порада. Коли організаційна і творча робота була виконана з повною віддачею, аж до емоційного виснаження, а саме так і повинно бути в нашій культурно-мистецькій діяльності, залишається «післямак» від зробленого, яким хочеться поділитися. Отже і діліться ним зо всіма учасниками заходу керівниками колективів, виконавцями, ведучими, солістами, звукорежисерами,

операторами, освітлювачами, костюмерами, помічниками режисера, адміністраторами та замовниками заходу. Що сподобалось, що не встигли зробити, як відтворювати задум ще краще на майбутнє.

Олександр САВЕНКО, заслужений діяч мистецтв України,
головний режисер Обласного організаційно-методичного центру
культури і мистецтва.